

Dünden, Bugünden

Eski İstanbulun meşhur kadın terzileri

İphigénie Epénétos — Spiegel — Kalivrosi — Melpomeni

Geçende çıkan (Bir vakitki kibar anaforcular) başlıklı yazımda, trenlerde, vapurlarda köşe kapmaca oyununa kalkışan bir kerime hanımefendinin süse, tuvalete son derece düşkünlüğünden, en meşhur modistralara devamından bahsetmiştim. Genç bayanlarda amma merak uyandırmış. Rasladığım ahbab kızlarından, beni giyabi tanıyanlardan soran sorana:

— O kerime hanımefendi kimdi?

— Sizlere ömür! diyerek geçiyorum. Ardından gene sorgular:

— Öyleyse o meşhur terzileri söyleyin. Adları neydi? Yerleri, yurtları neredeydi? Kaça dikerlerdi?

Hepsinde de şu teklif:

— Ne olur, bunları olsun Akşam'a yazsanıza. Şimdiki hanımlardan pek çoğunun büyük alâka ile okuyacaklarına emin olun! kabllinden ısrarlar ve tekrar tekrar ricalar. Arzularını yerine getirmek zorunda kaldım.

İphigénie Epénétos

Sultan Hamit devrinin son yıllarında İstanbulun en yüksek, en üstün emsallerini fersah fersah geçen modistrası İphigénie Epénétos'tu. Hanımlar Efiyenî derlerdi. 45 lik, kurnal, şımanca, civanlığında da hayli yakışıklı olduğu belli, Türkçesi milllettaşları gibi çetrefil, çenebaz, gayet de kurnazdı. Nabza göre şerbet vermekte usta olduğundan sultanlar, vükela ve vüzera takımları bu kokonadan hiç şaşmazlar, baş üstünde tutarlardı.

Arada bir Paris'i boylar; dört gözle beklenir; son moda ipekliler, dralar, türlü türlü eşantıyon, yığın yığın model topluyarak dönüp gelir. Terzihanesi Galatasarayın karşı tarafında, şimdiki yeşil boyalı (Viyana Moda mağazası) nın, yahut bitişliğindeki (Mevsim) mağazasının yerindeydi.

Alt kat enikonu dükkân; raflarında top top kumaş; çekmelerinde kutu kutu dantel, gaz, harç, kordele, düğme gibi tetümmat. Nihayette bir camlı kapı ve merdiven; yukarıya atelye.

Bütün gün buranın önünden konak arabaları eksik olmaz; yaya kaldırımı boyunca sıralanırlar. Gerek dükkân, gerek atelye en ileride kişilerin harremleri, kızları, gelinleriyle dolar dolar, boşalır. Giyim kuşamlık kumaşlar, teferruat başka mağazalardan da alınabilirse de çok kimse madamın kârını katmerleştirmek, gönlünü hoş etmek için onları da buradan seçmeği muvafık bulurlardı.

Efiyenî'ye rob, tuvalet, çarşaf, yeldirme, hattâ sabahlık diktirmek; misafirlikte falan, lâf arasında mutlaka bir punduna getirip sırttakinin onun yapısı idüğünü çıtlatmak; vapurlarda, trenlerde Efiyenî'ye gidildiğini, oradan dönüldüğünü yüksek sesle etrafa duyurmak baş fiyaka sayılırdı.

Hiç unutmam, dayızadelerimden iki hemşire, Şehremini Rıdvan paşanın kızının düğününde giyecekleri fiştanlar için, ipeklileri teslimden sonra, yalnız garnitürlerle fason terziye ait olarak, 20 şer altın vermişlerdi. Ötesini var kıyas edin.

Madamango boyuna sultan saraylarına mekik dokur; ölçü aldırmağa, prova yaptıрмаğa gelen müşterileriyle meşgulken, göğsündeki elmalı (boule) saatine habire bakıp bakıp:

— Niçin çabuk çabuk yaparım, bilirsiniz? Yarım saat sonra Ortaköyde prenses filâna kasazayım! diye ilvan satar; ardından da ilâve ederdi:

— Görüyorsunuz parmağımda su yüzük? Bu prensesin hediyesidir. Boynumdaki su kolye de kuznası yadigarıdır!

O sultanların delâletiyle hünkardan birinci rütbe, murassa Şefkat nişanını enselemişti. Büyük velime cemiyetlerinde koskocaman plâkasını göğsüne takar; kenarları kırmızı yeşil yollu, bir karış eninde beyaz kordelesini omuzdan bele dolar; baş sedirlerle kurulurdu.

İlk kocasından olan kızını evlendirirken öyle çeyizleyip çemenlemiş ki görenler:

— Ne gustoya malik, ne evlâdına muhabbetli; ne de eli açık kadın; binlerce lira harcadiği muhakkak! diye şaşakalmışlar.

Yazan:

Sermet Muhtar Alus

İkinci kocası Dron mağazasında tezgâhtarlıktan yetişme, gayet kalıplı kıyafetli, burma bıyıklı bir Rumdu.

Spiegel

Gradosu yukarıkinden bir kırat aşoğıydı. Adı olan kelime. Almanca ayna demektir. Herif ya Alman, ya Avusturyalı, beiki de o caniplerin Yahudisiydi. Mağazası Galatasaray hanının altında, mahallebici dükkânının yanındaydı. Kostüm tayör dikmede meharetiyle namlıydı. O zaman tayör yeni yeni moda olmada.

— Üstü tıpkı erkek ceket, altında da dümdüz etek. İnsanı, tıpkı entari üzerine ceket giyen ak Araplara döndürüyor! diye hanımlar pek rağbet etmezdi.

Mağaza, patronun ismine denk mi denk. İçinde tavanlara kadar kaç tane ayna; yukarısında da aynalıların çeşidi: Asma katında körpe körpe bildircinlar, dilber dilber işçi kızlar kaynardı. Başları boştu zahır, işi gücü bırakıp caddeden gelip geçen erkeklere pencereden boyuna fındırderler; berikiler gözlerini haspalardan ayırmaz; orada mihlanıp kalanları, bir aşağı bir yukarı dolaşıyorlar olur; paralıcaları da mahallebiciye dalıp beklerlerdi.

Kızlar, öğle paydosunda yemeğe çıkacaklar mı, peşlerine takılan takılana. Uyuşanlar haydi Kroker otelinin karşısındaki mahallebici Petroya; gerisi kapkaranlık dükkânın bölmeleri arkasına. Gelsin burun buruna fısıldaşmalar, muhabbetler...

Kalivrosi

Spiegel'le bir ayarda gibiydi. Beyoğlu Doğruyolunda bir iki defa yer değiştirdi. En önce bilmem neredeydi, hatırıma gelmiyor. Sonra (Au Lion) la (Bonmarşe) arasına taşınmıştı.

Oranın da altında geniş bir mağaza; içinde ipekliler, yünlü kumaşlar; kadın elbiselerini süslemeğe, donatmağa yarıyan levazım. Üstündeki salonla odalar da terzihane.

Sattıkları, diktikleri ötekilerden ehven olduğu için gidenler çok olur; kibarlık budalası hanımlardan bazıları (Ucuzdur illeti var, pahalıdır hikmeti var. Kuş konduracağını bilsem gene makbulüm değil, diyerek semtine uğramazdı.

Melpomeni

Beyoğlunun namli modistraları arasında bir de Madam Melpomeni vardı.

Zavallının öbür kodamanlar gibi dükkânı, tezgâhı, düzinelerle çırağı yoktu. Bir kendisi, bir kalfası, iki üç de el ulağı. Gel gelelim dikiste, hele kesiste fevkalâdeliği cümlece mücerrep. Pelüş'ten, karakül'den yapılan kısacık, maymunun saltası kadar bolero'ları gayet üslûplu diktiğini, Efiyenî'nin bile ona yollayıp bıçtırdığını söylerlerdi.

Kalyoncukulluğunda otururdu. Uygunsuz sokakların yakınında olduğundan hatunlar, tazeler evine gidemez; gidecek olanları derhal polisler, hafiyeler çevirir; konaklara, köşklere de çağırılmazdı. Zira bıçare o radde sınırlı, evhamlı ki arabaya binemiyor. hayvanlar ürüp paramparça ederlerse diye. Vapura hakeza; olablir a, belki kayaya mayaya çarpıp dibi delinir; yahut ansızın bir fırtına kopar, bativerir...

